

slovenski raziskovalni inštitut
istituto sloveno di ricerche
slovene research institute

Analiza vpisov v vrtce in šole s slovenskim učnim jezikom oziroma dvojezičnim slovensko-italijanskim poukom v Italiji v obdobju od šolskega leta 2000/01 do šolskega leta 2019/20

Norina Bogatec

Januar 2020

Uvod

Namen izvedene analize je nuditi vpogled v dinamiko vpisov v vrtce in šole s slovenskim učnim jezikom oziroma dvojezičnim slovensko-italijanskim poukom v Italiji v zadnjih dvajsetih letih ob upoštevanju vseh stopenj šolanja in celotne šolske mreže od Milj do Špetra. Analiza se opira na podatke, ki jih Slovenski raziskovalni inštitut (SLORI) redno zbira pri ravnateljstvih ob začetku šolskega leta.

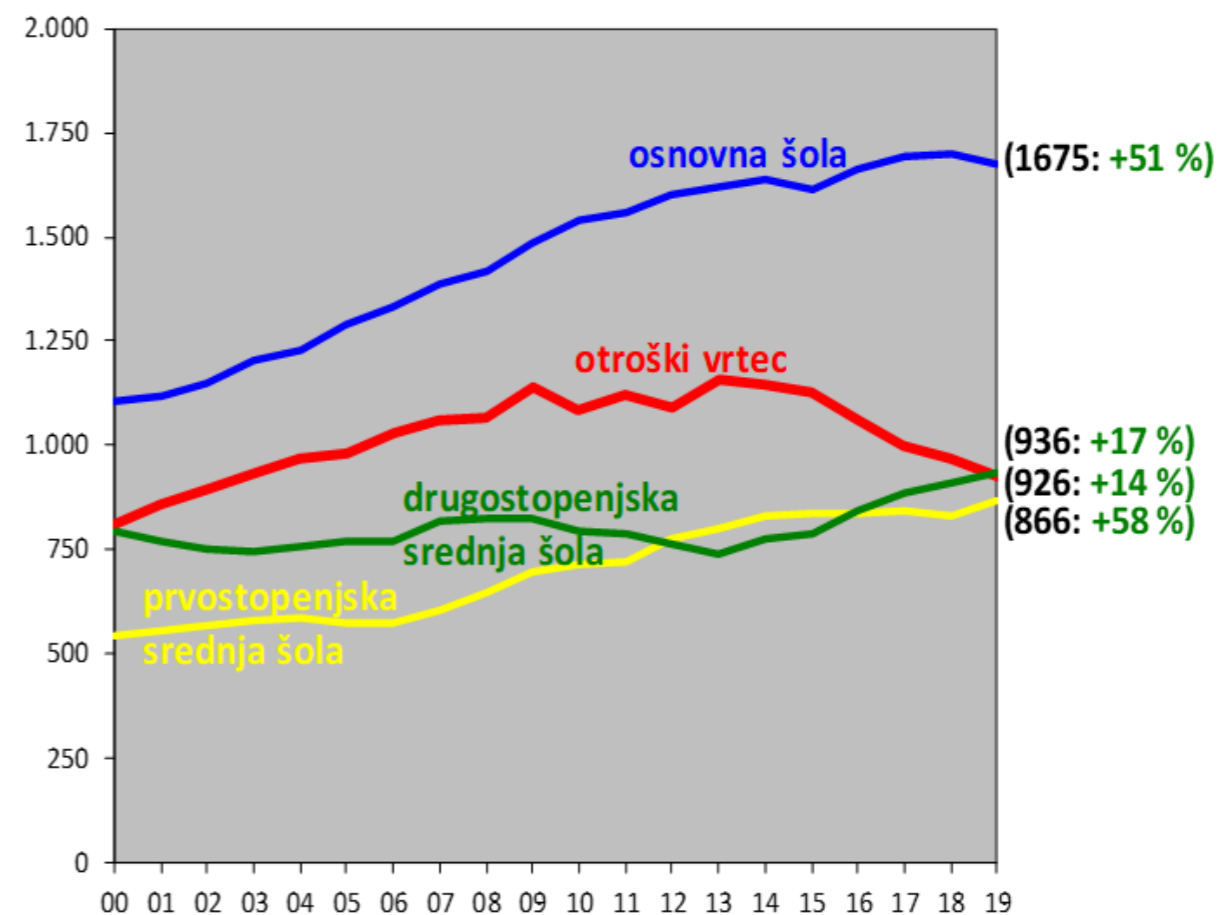
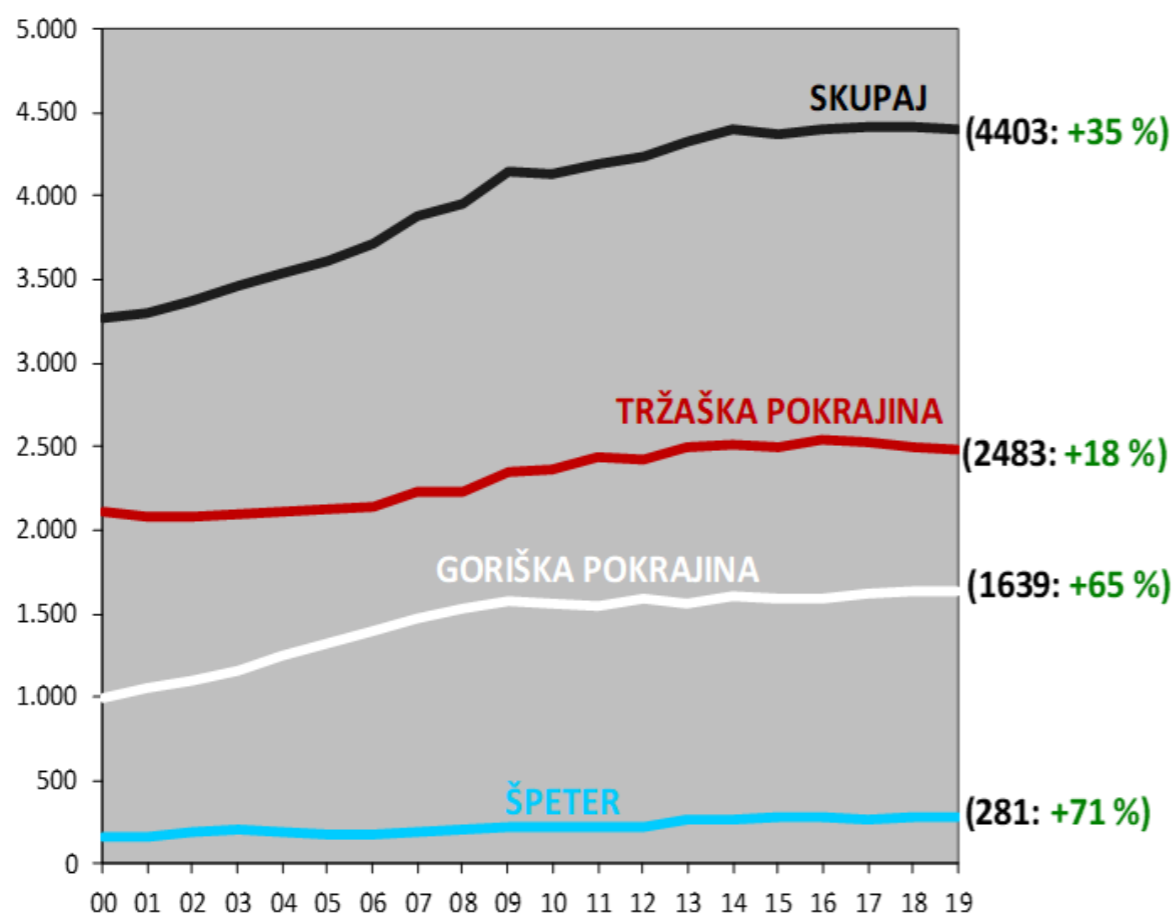
Drugi vidik zadeva jezikovni izvor vpisanih, ki obiskujejo prvi letnik/razred na posamezni stopnji šolanja. SLORI zbira podatke v okviru projekta ŠOLA v sodelovanju z ravnateljstvi večstopenjskih šol.

Številčni pregled

V zadnjih dvajsetih letih se je število vpisanih povečalo za dobro tretjino (35 %) v skupnem seštevku in je prešlo s takratnih 3.261 na 4.403 enot. Pozitiven prirastek je zaznaven v vseh treh pokrajinah in na vseh stopnjah šolanja: zelo izrazit je v Špetru (71 %) in na Goriškem (65 %), podpovprečen pa na Tržaškem (18 %). Naraslo je zlasti število osnovnošolcev (51 %) in učencev prvostopenjskih srednjih šol (58 %), v manjši meri pa število dijakov drugostopenjskih srednjih šol (17 %) in malčkov v otroških vrtcih (14 %).

Skupno število vpisanih glede na pokrajino in stopnjo šolanja

(v oklepaju sta navedena število vpisanih v šolskem letu 2019/20 in odstotna razlika s številom vpisanih v šolskem letu 2000/01)

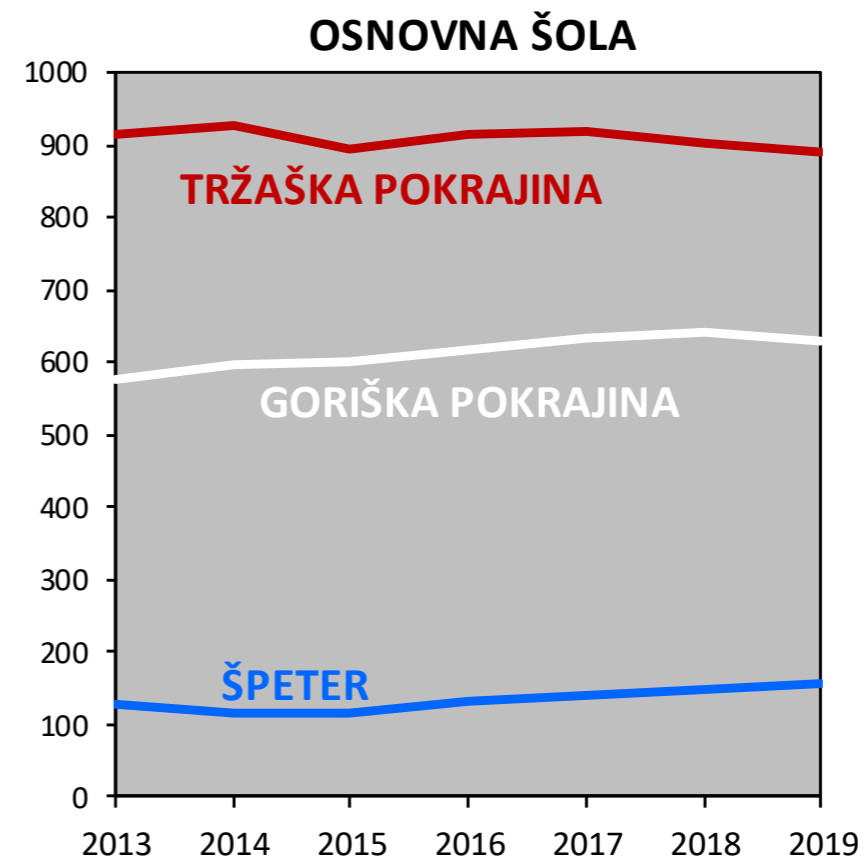
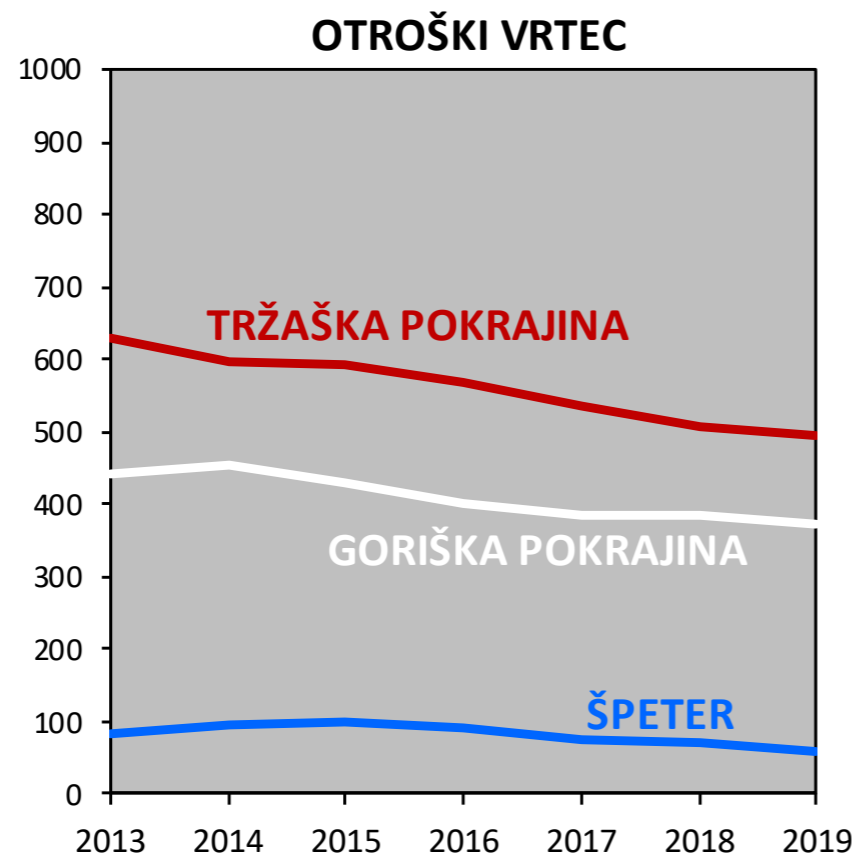
Število vpisanih v šolskih letih 2013/14 in 2019/20 ter odstotna razlika glede na stopnjo šolanja in pokrajino

Pri analizi vpisov glede na stopnjo šolanja jasno izstopa upadanje števila predšolskih otrok v zadnjem šestletnem obdobju. Iz primerjave je razvidno, da je število malčkov v otroških vrtcih upadlo za petino v skupnem seštevku. Negativen trend je zaznaven v vseh treh pokrajinah: izrazitejši padec vpisov kaže špetrski otroški vrtec (-28 %), rahlo nadpovprečnega zasledimo v tržaških otroških vrtcih (-21 %), podpovprečnega pa v goriških (-16 %).

stopnja šolanja	šolsko leto 2013/14	šolsko leto 2019/20	odstotna razlika
otroški vrtec	629	495	-21,3
osnovna šola	915	890	-2,7
provostopenjska srednja šola	457	489	7,0
drugostopenjska srednja šola	492	609	23,8
SKUPAJ POKRAJINA TS	2.493	2.483	-0,4
otroški vrtec	444	371	-16,4
osnovna šola	577	630	9,2
provostopenjska srednja šola	293	311	6,1
drugostopenjska srednja šola	249	327	31,3
SKUPAJ POKRAJINA GO	1.563	1.639	4,9
otroški vrtec	83	60	-27,7
osnovna šola	129	155	20,2
provostopenjska srednja šola	49	66	34,7
SKUPAJ ŠPETER	261	281	7,7
otroški vrtec	1.156	926	-19,9
osnovna šola	1.621	1.675	3,3
provostopenjska srednja šola	799	866	8,4
drugostopenjska srednja šola	741	936	26,3
SKUPAJ	4.317	4.403	2,0

Upadanje števila predšolskih otrok se je na Tržaškem začelo v šolskem letu 2014/15, na Goriškem leto kasneje, v Špetru pa dve leti kasneje. Njegovi učinki so v osnovni šoli ponekod že opazni: število osnovnošolcev na Tržaškem upada v zadnjih dveh šolskih letih, na Goriškem v letošnjem, v Špetru pa še narašča.

Skupno število vpisanih v otroških vrtcih in osnovnih šolah glede na pokrajino

V skupnem seštevku je število vpisanih na večstopenjskih šolah upadlo za 2,7 % v zadnjem šestletju. Razlike glede na ravnateljstvo so izrazite: porast števila kažeta zlasti špetersko (7,7 %) in goriško ravnateljstvo (4,4 %) ter v manjši meri svetoivansko (1,4 %) in dolinsko (1,0 %), medtem ko se z negativnim »saldom« soočajo v šentjakobskem (-4,9 %), doberdobskem (-6,1 %) ter še posebej v nabrežinskem (-10,1 %) in openskem ravnateljstvu (-12,6 %).

V zadnjih šestih letih pa kaže drugostopenjska srednja šola pozitiven trend vpisov, saj je povečala svojo populacijo za dobro četrtno (26 %) v skupnem seštevku (na Tržaškem je prirastek 24-odstoten, na Goriškem pa 31-odstoten). Ti višješolci izhajajo iz generacij otrok, ki so v predšolskem in osnovnošolskem obdobju doživeli izrazit številčni porast.

Število vpisanih v šolskih letih 2013/14 in 2019/20 ter odstotna razlika glede na ravnateljstvo večstopenjskih šol

večstopenjska šola	šolsko leto 2013/14	šolsko leto 2019/20	odstotna razlika
Špeter	261	281	7,7
Gorica	744	777	4,4
Sv. Ivan	356	361	1,4
Dolina	394	398	1,0
Sv. Jakob	184	175	-4,9
Doberdob	570	535	-6,1
Nabrežina	347	312	-10,1
Opčine	612	535	-12,6
SKUPAJ	3.468	3.374	-2,7

Jezikovni vidik

Materni jezik je eden izmed pokazateljev jezikovne heterogenosti vpisanih. Podatek nazorno opredeljuje jezikovna okolja, iz katerih izhaja populacija obravnavanih šol.

Primerjalna analiza sloni na podatkih o maternem jeziku prvošolcev, ki so v šolskih letih 2014/15 in 2019/20 vstopili v posamezno stopnjo šolanja.

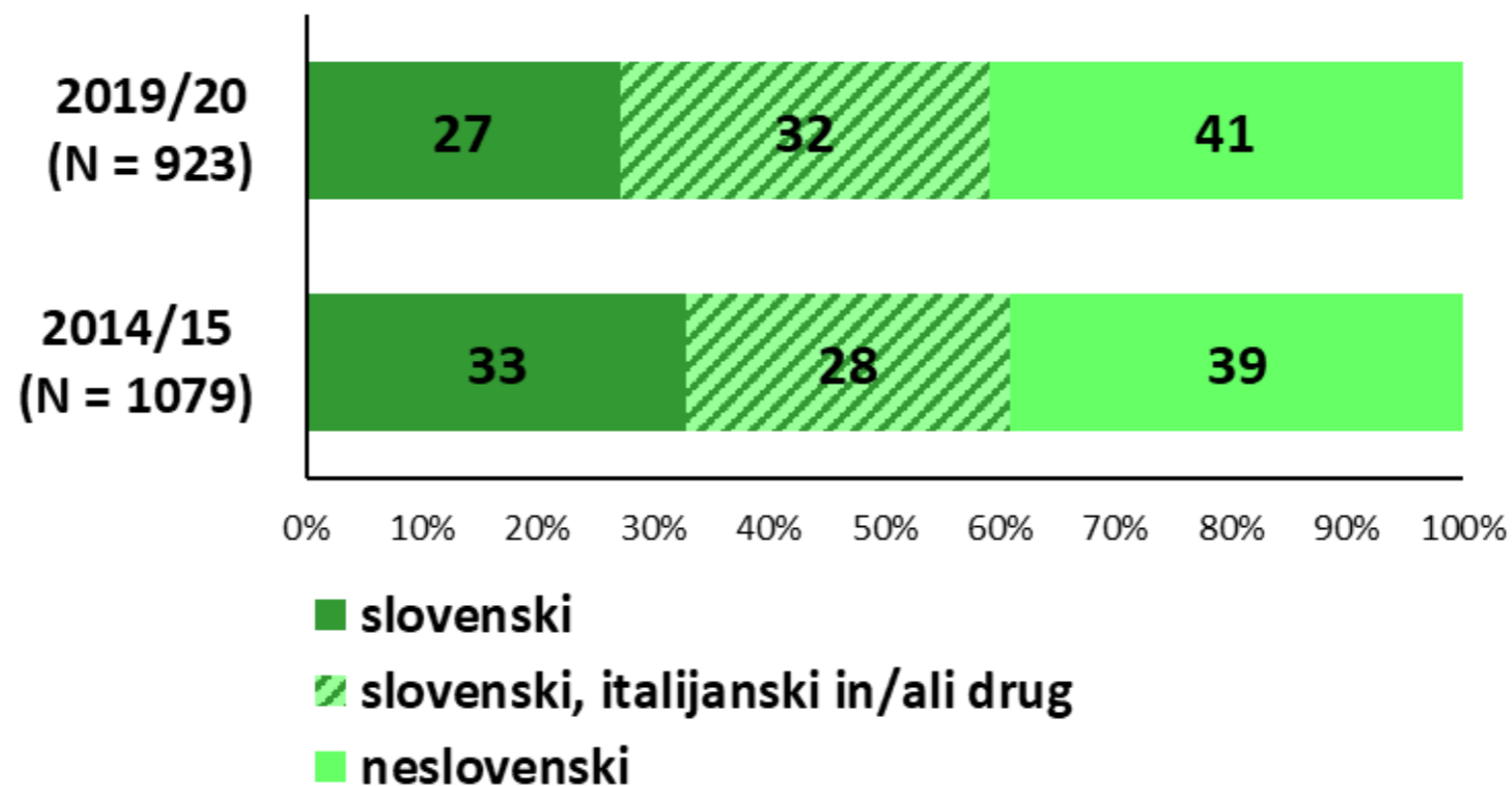
Podatki so bili zbrani v okviru izvedb ŠOLA2014 in ŠOLA2019. Podatki se nanašajo na 1.086 (91 %) od skupno 1.196 prvošolcev v šolskem letu 2014/15 in na 935 (88 %) od skupno 1.065 prvošolcev v šolskem letu 2019/20.

Več o projektu ŠOLA na spletni strani SLORI:

www.slori.org/progetti/projekt-o-spremljanju-narodnostnih-in-jezikovnih-znacilnostih-solajoce-se-populacije-slovenskih-vrtcev-in-sol-v-trzaski-in-goriski-pokrajini-in-vecstopenjske-sole-s-slovensko-italijanskim-dvojezicnim

Razporeditev prvošolcev po maternem jeziku se v zadnjih petih letih ni veliko spremenila: 6-odstotni upad otrok s slovenskim maternim jezikom (iz 33 % na 27 %) »nadomeščata« 4-odstotni prirastek otrok z »mešanim«¹ (iz 28 % na 32 %) in 2-odstotni prirastek otrok z neslovenskim maternim jezikom (iz 39 % na 41 %).

Materni jezik prvošolcev v šolskih letih 2014/15 in 2019/20

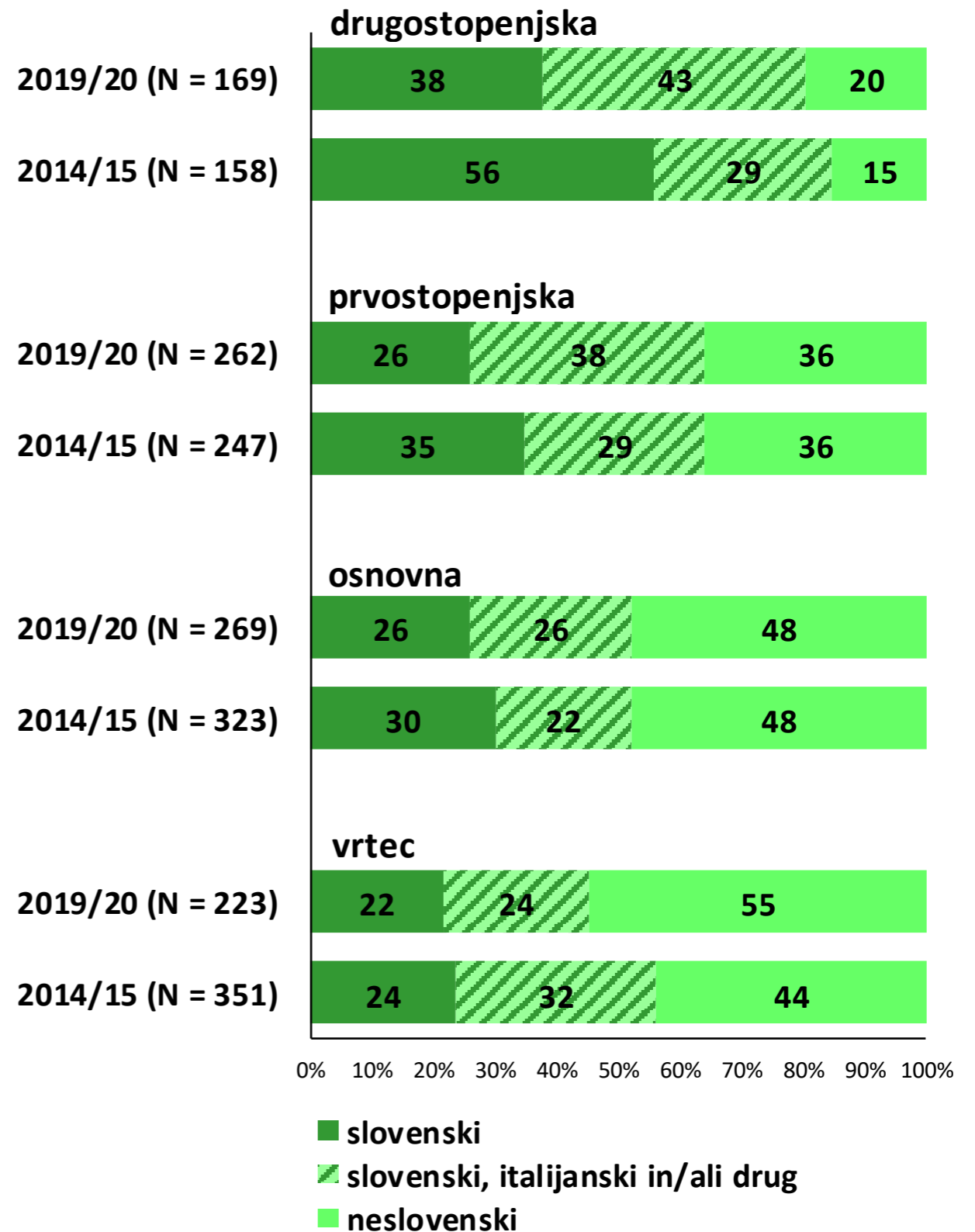

¹ Termin »mešani« uporabljamo, ko otrok začne govoriti v dveh ali več jezikih, med katerimi je eden slovenski.

Materni jezik prvošolcev v šolskih letih 2014/15 in 2019/20 glede na stopnjo šolanja

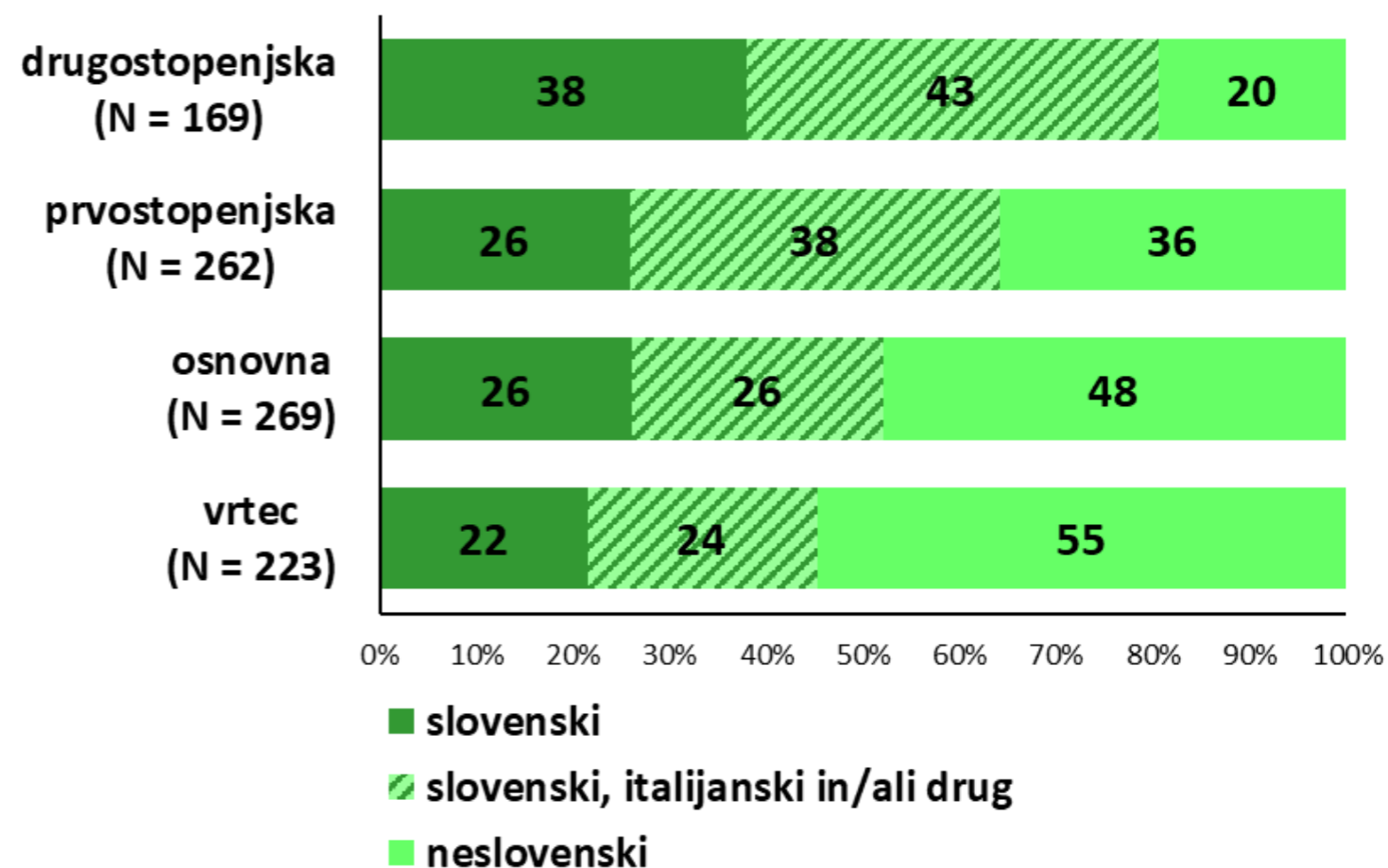
Nekoliko bolj raznolika je primerjava glede na stopnjo šolanja. Izrazitejši upad prvošolcev s slovenskim maternim jezikom je zaznaven na srednjih šolah: na prvostopenjski preide delež teh otrok iz 35 % na 26 %, na drugostopenjski pa iz 56 % na 38 %. Na obeh stopnjah se krepí delež prvošolcev z »mešanim« maternim jezikom (iz 29 % na 38 % oziroma iz 29 % na 43 %), medtem ko se delež otrok z neslovenskim maternim jezikom na prvostopenjski ne spremeni (36 %), na drugostopenjski pa rahlo narašča (iz 15 % na 20 %).

Sestava prvošolcev glede na materni jezik se v osnovni šoli v zadnjih petih letih ni bistveno spremenila, med malčki v otroških vrtcih pa je dokaj zaznaven prirastek otrok z neslovenskim maternim jezikom (iz 44 % na 55 %) na račun otrok z »mešanim« maternim jezikom (iz 32 % na 24 %)

Pri prehajanju z vrtca v drugostopenjsko srednjo šolo se v šolskem letu 2019/20 delež prvošolcev s slovenskim in »mešanim« maternim jezikom veča (iz 22 % na 38 % oziroma iz 24 % na 43 %), upada pa delež prvošolcev z neslovenskim maternim jezikom (iz 55 % na 20 %). Podatek je gotovo odvisen od večjega priliva otrok iz neslovenskih jezikovnih okolij, vezan pa je tudi na izbiro italijanske šole, na katero se prepišejo zlasti učenci z neslovenskim maternim jezikom ob prehodu na srednjo stopnjo šolanja.

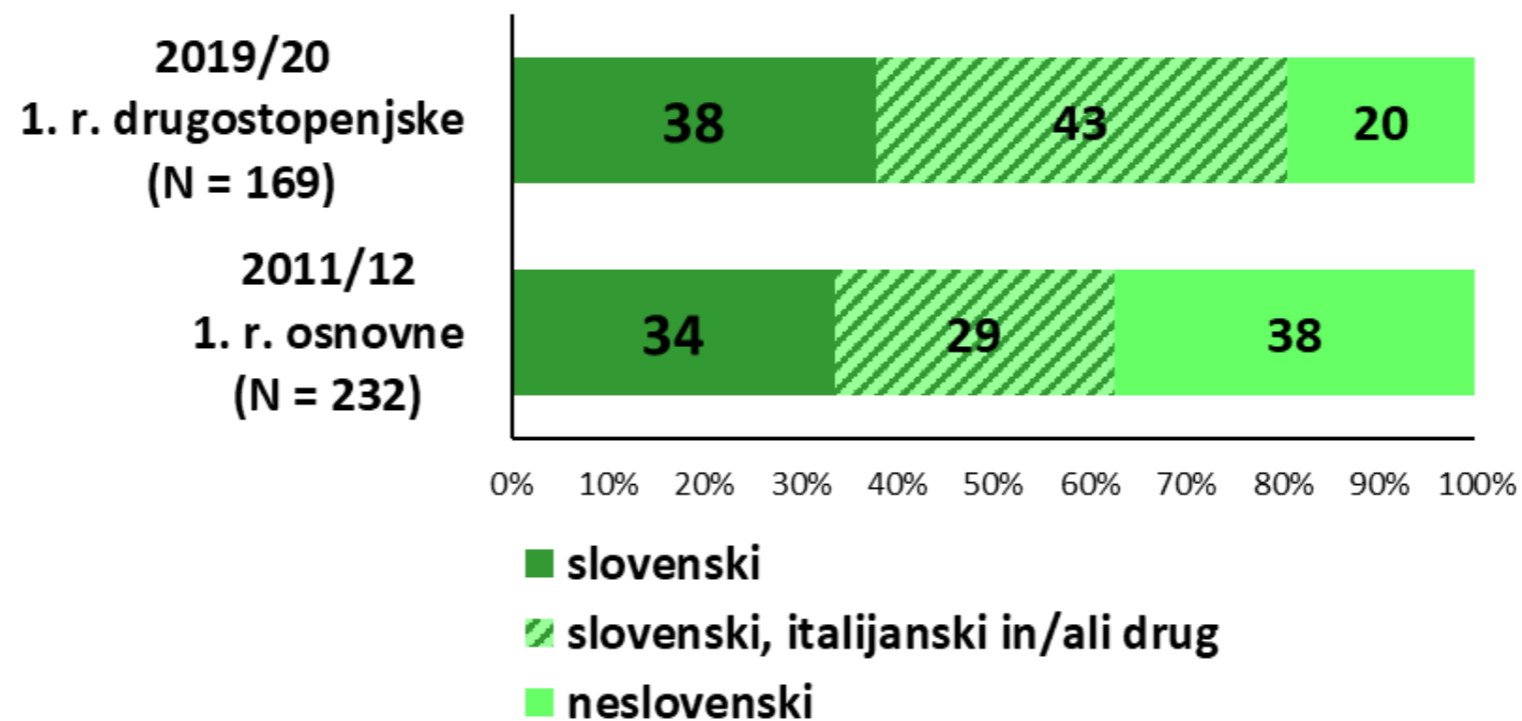
Materni jezik prvošolcev v šolskem letu 2019/20 glede na stopnjo šolanja

Zgornjo hipotezo potrjuje primerjava maternega jezika iste generacije prvošolcev v dveh obdobjih oziroma ob vpisu v prvi razred osnovne šole v šolskem letu 2011/12 in ob vpisu v drugostopenjsko srednjo šolo v šolskem letu 2019/20: delež prvošolcev z neslovenskim maternim jezikom se je skoraj razpolovil in prešel iz začetnih 38 % na 20 %.

Drugi podatek, ki potrjuje zgornjo hipotezo, izhaja iz raziskave *Izbira po prvostopenjski srednji šoli (po "mali maturi" 2019)*, v kateri se ugotavlja, da se za vpis v italijansko šolo odločajo zlasti učenci iz jezikovno neslovenskih družin (www.slori.org/projekti/izbira-po-prvostopenjski-srednji-soli-po-mali-maturi-2019).

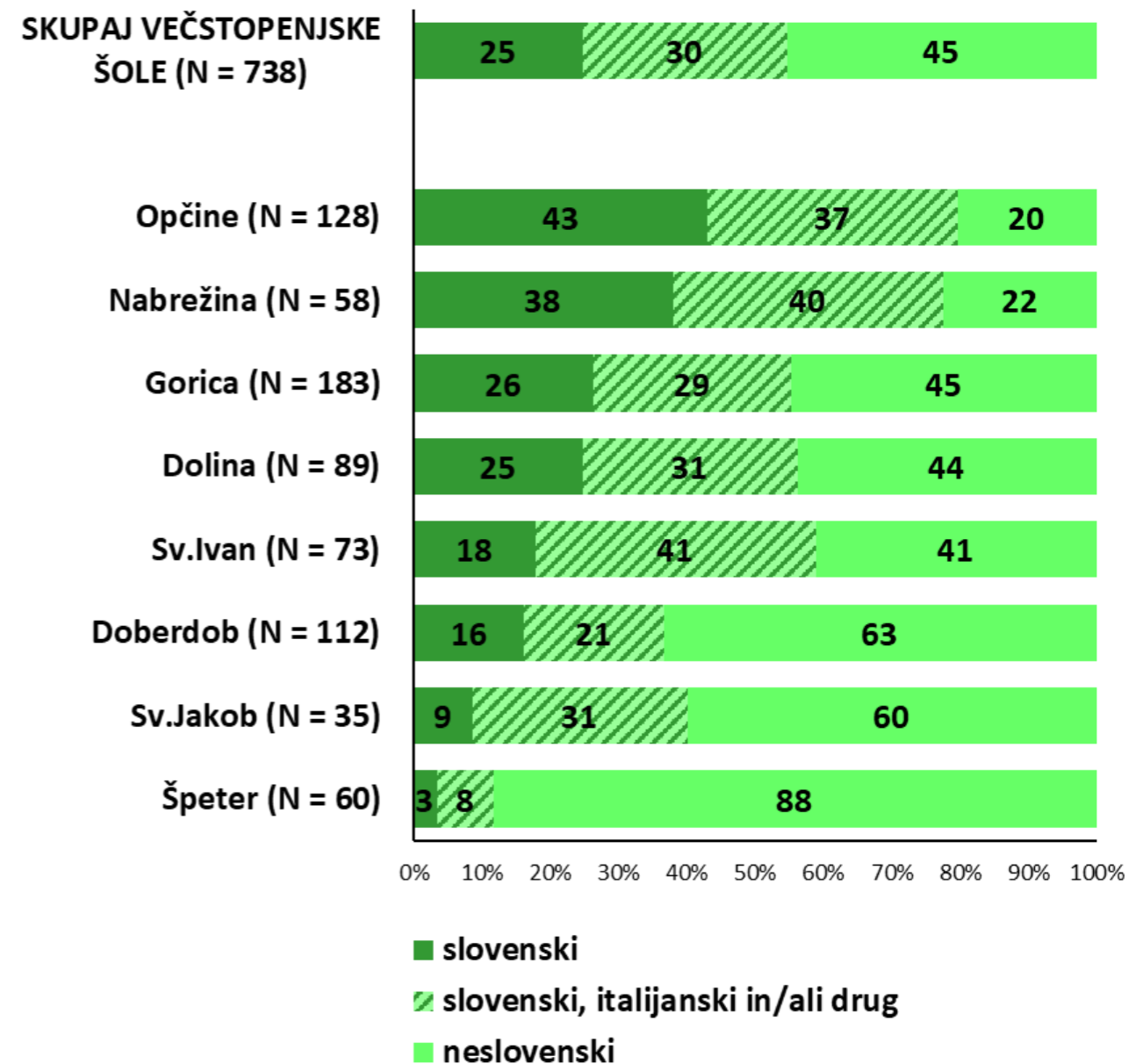
Materni jezik iste generacije prvošolcev v šolskih letih 2011/12 in 2019/20

Heterogenost vpisanih prvošolcev se razlikuje tudi glede na ravnateljstvo večstopenjskih šol. Opensko in nabrežinsko ravnateljstvo kažeta najvišji delež prvošolcev s slovenskim maternim jezikom (43 % in 38 %). V goriškem in dolinskem ravnateljstvu je teh otrok približno četrtnina (26 % in 25 %), v svetoivanskem in doberdopskem pa približno šestina (18 % in 16 %). Najmanj primerov kažeta šentjakobsko (9 %) in špetrsko ravnateljstvo (3 %), ki pa si skupaj z doberdopskim »delijo« najvišje deleže prvošolcev z neslovenskim maternim jezikom (88 %, 60 % in 63 %). Teh otrok je v goriškem, dolinskem in svetoivanskem ravnateljstvu od 41 % do 45 %, v openskem in nabrežinskem pa približno petina (20 % in 22 %). Zadnji dve ravnateljstvi skupaj s svetoivanskim kažeta nadpovprečne deleže prvošolcev z »mešanim« maternim jezikom (od 37 % do 41 %), povprečne zasledimo v dolinskem, šentjakobskem in goriškem ravnateljstvu (od 29 % do 31 %), podpovprečne pa v doberdopskem (21 %) in špetrskem (8 %).

Odstotki povzemajo splošno stanje v posameznih ravnateljstvih, zelo verjetno pa se znotraj teh pojavljajo še razlike od vrtca do vrtca oziroma od šole do šole.

Materni jezik prvošolcev v šolskem letu 2019/20 glede na ravnateljstvo večstopenjske šole

Ugotovitve in nadaljnje hipoteze

Predstavljen analiza prikazuje številčno in jezikovno sliko vpisov v šole s slovenskim učnim jezikom oziroma dvojezičnim slovensko-italijanskim poukom v Italiji. Upad malčkov v otroških vrtcih in naraščanje otrok iz jezikovno neslovenskih družin bosta pogojevala nadaljnji razvoj vpisov.

Neugoden številčni trend je odvisen od negativnih demografskih kazalcev, v prvi vrsti od padca rojstev. Od leta 2008 do leta 2013 je število rojstev v tržaški in goriški pokrajini upadlo za 14 % (iz 2.956 na 2.548 enot).² Otroci, rojeni v tem obdobju, so prestopili prag prvega razreda osnovne šole v šolskih letih od 2014/15 do 2019/20. V tem obdobju se je število vpisov v prvi razred slovenskih osnovnih šol na Tržaškem in Goriškem zmanjšalo za 13 % (iz 325 na 284 enot), kar je le malo nižje od padca rojstev otrok iste generacije.

V naslednjih letih, od 2013 do 2018, se je število rojstev v obeh pokrajinah zmanjšalo za 9 % (iz 2.548 na 2.331 enot). Če ohranimo enako zgornje sorazmerje med padcem rojstev in padcem »slovenskih« prvošolčkov šest let pozneje, se bo število vpisov v prvi razred osnovnih šol zmanjšalo za 8,3 % v obdobju šolskih let od 2020/21 do 2024/25 in prešlo iz 284 na približno 260 enot. Skoraj enako število prvošolčkov (natančneje 256) so slovenske osnovne šole na Tržaškem in Goriškem registrirale v šolskih letih 2005/06 in 2006/07.³

Drugi vidik zadeva jezikovne značilnosti vpisanih. Delež otrok z neslovenskim maternim jezikom se je v otroških vrtcih povečal za 11 % v zadnjih petih letih. To pomeni, da bo prisotnost teh otrok izraziteje izstopala tudi na drugih stopnjah šolanja, in posledično, da bo tudi osip ob vpisu v drugostopenjsko srednjo šolo verjetno izrazitejši.

² Podatki ISTAT:

www.tuttitalia.it/friuli-venezia-giulia/provincia-di-trieste/statistiche/popolazione-andamento-demografico

www.tuttitalia.it/friuli-venezia-giulia/provincia-di-gorizia/statistiche/popolazione-andamento-demografico

³ Predvidevanja smo omejili na tržaško in goriško pokrajino, ker je videmska preobširna.